

İCRA HUKUNDA İPTAL DAVASI

İcra takibi yoluyla hacizde borçlunun mallarının haczedilmesinden önce, iflasta borçlunun iflasına karar verilmesinden önce borçlunun kendi malları üzerindeki tasarruf yetkisinde bir kısıtlama yoktur. Yani hacizle ya da iflas kararıyla borçlunun malları üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanır. İşte bu ara devrede borçlular alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla şüpheli tasarruflarda bulunabilirler. Borçlu, haczedilebilecek veya iflas halinde masaya girebilecek mallarında tasarruf etmek suretiyle haczi kabil mallarını haciz dışı ya da masa dışı bırakabilecektir.

Haczin uygulanmasından ya da iflas kararı verilmesinden önceki bir tarihte, borçlu haczi kabil mallarını hukuken geçerli işlemlerle üçüncü kişilere devretmek suretiyle malvarlığının dışına çıkararak, bu malların daha sonra haczedilebilmesini veya iflas ettiği takdirde, masaya girmesini engellemiş ise, acaba alacaklı veya iflas alacaklıları nasıl korunabilecektir?

Yapılan bu tasarruflar herhangi bir kısıtlama olmadığından geçerlidir. Bu tarz tasarruflar varsa alacaklılara iptal davası açma hakkı tanınmıştır. Bu gibi tasarruflardan zarar gören alacaklıların ki bunlar hacizde alacağına kavuşamayan alacaklı ve iflasta iflas alacaklıları ve bunlar adına da iflas idaresi dava açma hakkına sahiptir. Böylece iptal davasının amacı borçlunun haciz veya iflastan önce yaptığı ve hukuken geçerli olan işlemler neticesi malvarlığından uzaklaştırmış olduğu ilgili mallarla, bunlar sanki borçlununmuşçasına, alacaklının tatmin edilmesidir. Alacaklı, ilgili mal veya hak borçlunun mülkiyetinde olmamasına rağmen sanki o mal veya hak borçlununmuş gibi cebri icra yoluyla alacağına kavuşabilecektir.

Kanun borçlunun iptale tabi tasarruflarını üç grupta toplamaktadır: Bunlar :

ivazsız tasarruflar,
aciz halinde yapılan bazı tasarruflar
ve diğer butlan halleri.

Bu maddelerde sayılan tasarruflar sınırlanmış değildir.

Buradaki tasarruftan maksat borçlunun 3. kişilerle yapmış olduğu tasarruf işlemleridir.

Madde 277 - (Değişik madde: 03/07/1940 - 3890/1 md.)

İptal davasından maksat 278, 279 ve 280 inci maddelerde yazılı tasarrufların butlanına hükmettirmektir. Bu davayı aşağıdaki şahıslar açabilirler:

1 - Elinde muvakkat yahut kati aciz vesikası bulunan her alacaklı,

2 - İflas idaresi yahut 245 inci maddede ve 255 inci maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hallerde alacaklıların kendileri.

Madde 278 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/114 md.)

Mütat hediyeler müstesna olmak üzere, hacizden veya hacedilecek mal bulunmaması sebebiyle acizden yahut iflasın açılmasından haczin veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut masaya kabul olunan alacaklardan en eskisinin tesis edilmiş olduğu tarihe kadar geriye doğru

olan müddet içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar batıldır.

Ancak, bu müddet haciz veya aciz yahut iflastan evvelki iki seneyi geçemez.

Aşağıdaki tasarruflar **bağışlama gibidir.**

1. (Değişik bent: 09/11/1988 - 3494/53 md.)**Karı ve koca ile usul ve füru, neseben veya sıhren üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) hısımlar, evlat edinenle evlatlık arasında yapılan ivazlı tasarruflar,**

2. **Akdin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyat kabul ettiği akitler,**

3. **Borçlunun kendisine yahut üçüncü bir şahıs menfaatine kaydı hayat şartıyla irat ve intifa hakkı tesis ettiği akitler ve ölünceye kadar bakma akitleri,**

Madde 279 - Aşağıdaki tasarruflar borcunu ödemiye bir borçlu tarafından hacizden veya mal bulunmaması sebebiyle hacizden yahut iflastan açılmasından evvelki bir sene içinde yapılmışsa yine batıldır:

1 - **Borçlunun teminat göstermeği evvelce taahhüt etmiş olduğu haller müstesna olmak üzere borçlu tarafından mevcut bir borcu temin için yapılan rehinler;**

2 - **Para veya mutat ödeme vasıtalarından gayrı bir suretle yapılan ödemeler;**

3 - Vadesi gelmemiş borç için yapılan ödemeler.

4. (Ek bent: 09/11/1988 - 3494/54 md.) **Kişisel hakların kuvvetlendirilmesi için tapuya verilen şerhler.**

Bu tasarruflardan istifade eden kimse borçlunun hal ve vaziyetini bilmediğini ispat eyerse iptal davası dinlenmez.

Madde 280 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/115 md.)

(Değişik fıkra: 17/07/2003 - 4949 S.K./66. md.) **Malvarlığı borçlarına yetmeyen bir borçlunun, alacaklılarına zarar verme kastıyla yaptığı tüm işlemler, borçlunun içinde bulunduğu mali durumun ve zarar verme kastının, işlemin diğer tarafınca bilindiği veya bilinmesini gerektiren açık emarelerin bulunduğu hallerde iptal edilebilir. Şu kadar ki, işlemin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde borçlu aleyhine haciz veya iflas yoluyla takipte bulunmuş olmalıdır.**

(Mülga fıkra: 17/07/2003 - 4949 S.K./103. md.)

(Değişik fıkra: 09/11/1988 - 3494/55 md.) **Üçüncü şahıs, borçlunun karı veya kocası, usul veya furuu ile üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları, evlat edineni veya evlatlığı ise borçlunun birinci fıkroda beyan olunan durumunu bildiği farz olunur.** Bunun hilafını üçüncü şahıs, ancak 279 uncu maddenin son fıkrasına göre isbat edebilir.

Ticari işletmenin veya işyerindeki mevcut ticari emtianın tamamını veya mühim bir kısmını devir veya satın alan yahut bir kısmını iktisapla beraber işyerini sonradan işgal eden şahsın, borçlunun alacaklılarını ızzar kasdını bildiği ve borçlunun da bu hallerde ızzar kasdiyle hareket ettiği kabul olunur. Bu karine, ancak iptal davasını açan alacaklıya devir, satış veya terk tarihinden en az üç ay evvel keyfiyetin yazılı olarak bildirildiğini veya ticari işletmenin bulunduğu yerde görülebilir levhaları asmakla beraber Ticaret Sicili Gazetesiyle; bu mümkün olmadığı takdirde bütün alacaklıların itilamını temin edecek şekilde münasip vasıtalarla ilan olunduğunu ispatla çürütülebilir.

Madde 281 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/116 md.)

Mahkeme, iptal davalarını basit yargılama usulü ile görüp hükme bağlar ve bu davalara mütaallik ihtilafları hal ve şartları gözönünde tutarak serbestçe takdir ve halleder.

Hakim, iptale tabi tasarrufların konusu olan mallar hakkında alacaklının talebi üzerine ihtiyati haciz kararı verebilir. Teminatın lüzum ve miktarı mahkemece takdir ve tayin olunur. Şu kadar ki, davanın elden çıkarılmış mallar yerine kaim olan kıymete taalluku halinde, teminat göstermeksizin ihtiyati haciz kararı verilemez.

Davalılardan herhangi biri davacının alacağını ödemediği takdirde, dava reddolunur. Bu halde hakim, duruma göre herbirini masrafla ilzam veya bu masrafı aralarında takdir ettiği surette taksim eder.

Madde 282 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/117 md.)

İcra ve iflas Kanununun 11 inci babındaki iptal davaları borçlu ve borçlu ile hukuki muamelede bulunan veya borçlu tarafından kendilerine ödeme yapılan kimseler ile bunların mirasçıları aleyhine açılır. Bunlardan başka, kötü niyet sahibi üçüncü şahıslar aleyhine de iptal davası açılabilir. İptal davası iyi niyetli üçüncü şahısların haklarını ihlal etmez.

Madde 283 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/118 md.)

Davacı, iptal davası sabit olduğu takdirde, bu davaya konu teşkil eden mal üzerinde cebri icra yolu ile, hakkını almak yetkisini elde eder ve davanın konusu taşınmazsa, davalı üçüncü şahıs üzerindeki kaydın tashihine mahal olmadan o taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir.

İptal davası, üçüncü şahsın elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taallük ediyorsa, bu değerler nispetinde üçüncü şahıs nakden tazmine (Davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilir.

İptal davası üzerine üçüncü şahıs da, mamelekinde hasıl olacak eksikliğin borçludan tahsilini aynı davada isteyebilir. Bu talep, iptal davasının tefrik edilerek daha önce hükme bağlanmasına mani değildir.

İptal davasını kaybeden üçüncü şahıs, karşılık olarak şeyi veya bedelini borçludan veya iflas masasından geri isteyebilir.

Batıl bir tasarruf neticesinde kendisine ödenilen şeyi geri veren alacaklı eski haklarını muhafaza eder.

Madde 284 - (Değişik madde: 18/02/1965 - 538/119 md.)

İptal davası hakkı, batıl tasarrufun vukuu tarihinden itibaren beş sene geçmekle düşer.

Kendisine bağış yapılan iyi niyetli ise yalnız dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermeye mecburdur.

ANCAK MUVAZAA VAR İSE ZAMANAŞIMI İŞLEMEZ

BORÇLAR KANUNU Madde 18 - Bir akdin şekil ve şartlarını tayininde, iki tarafın gerek sehven gerek akitteki hakiki maksatlarını gizlemek için kullandıkları tabirlere ve isimlere bakılmıyarak, onların hakiki ve müşterek maksatlarını aramak lazımdır.

Tahriri borç ikrarına istinat ile alacaklı sıfatını iktisabeden başkasına karşı, borçlu tarafından muvazaa iddiası dermeyan olunamaz.

“...İlk bakışta iptal davaları ile muvazaa davaları arasında bir benzerlik gözlenmektedir. Her iki dava ile de borçluların, tasarrufi muamelelerinden zarar gören alacaklılar bu tasarrufları hükümsüz bırakabilirler. Ne var ki, her iki dava nitelik ve şartları ve gerek hüküm ve

sonuçları bakımından yek diğerinden farklıdır.”

“Kural olarak iptal davasına konu edilen tasarruflar, muvazaalı akitlerden farklı olarak hukuken geçerlidir. Diğer bir anlatımla muvazaalı akitlerde, görülen akit değil, tarafların gerçek iradelerine uygun bulunan akit tarafları bağlayıcı olduğu halde, İİK’nun 277 ve bunu izleyen maddelerinde düzenlenen tasarruflar, özel hukuk ilişkisi açısından geçerliliğini korumaktadır.”

Bir satış vaadi tapuya şerh verilmişse tapu sicilindeki bu şerhin iptali istenebilir. Çünkü bu bir tasarrufi işlemdir. Burada dikkat edilmesi gereken, iptal davasına konu olan yine satış vaadi sözleşmesi değil de tapu siciline konulan şerhtir.

Cebri icra yoluyla yapılan satışlar iptal davasına konu edilemezler; çünkü bu yolla satış borçlunun yapmış olduğu bir tasarruf değildir, bilakis cebren yapılmıştır.

Ayrıca bir hüküm neticesinde borçlunun malvarlığında meydana gelen eksilme durumlarında ise yine iptal davası aılamayacaktır.